

Izhaja vsak delavnik popoldne

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 144—
za pol leta K 72—

NOVIČAS

Uredništvo in upravnništvo v Kopitarjevi ulici št. 6 — Telefon
uredništva št. 50 — Telefon
upravnništva št. 328

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 36—
za en mesec K 12—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10—

DELAVSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN.

Naše stališče.

Tirolska in Solnograška sta se potom plebiscita z ogromno večino izrekli za priključitev avstrijske republike k Nemčiji. Štajerska pa se bo v kratkem. To je zadnja avstrijskega nemškega naroda, izraz ljudske volje, dosledno po principu samoodločbe naroda. Ako se avstrijski Nemci združijo z Nemci v bivšem rajhu, ker se čutijo za en sam narod in smatrajo to iz vseh ozirov za nujno potrebno, predvsem pa iz gospodarskih, ne da bi v to silili druge narode, potem nima nihče moralne pravice, jim to braniti. Avstrijski Nemci imajo pravico do eksistence, do gospodarskega procvita, do razvija svojih narodnih sil in to je v danih razmerah možno samo v okviru ene same nemške države. Nihče ne sme od avstrijskih Nemcev, kot kulturno visoko razvitega naroda zahtevati, da v korist mednarodnih bančnih sindikatov vegetirajo kot objekt tuje eksploatacije kakor bivša Turčija ali moderna Kitajska. Sicer pa, če se Avstriji zabrani priključitev k Nemčiji in se ne zadovolji to samo po sebi in po vseh kulturnih in gospodarskih okoliščinah upravičeno narodno stremljenje, se trajno ogroža svetovni mir, ker bo taka Avstrija kosiščice neprestanih konfliktnih povodov.

Naša država je tudi produkt priključitvenega gibanja, stremenje po zedinjenju jugoslovenskih plemen je bil najvažnejši notranji činitelj pri uresničenju naše narodne države, in v kolikor še nismo združeni, smo se vedno sklicevali na princip samoodločbe, ki smo ga naglašali napram vsem veselilam in ga še danes tako nasproti Italiji kakor nasproti avstrijski Nemčiji. Izhajajoč iz principa samoodločevanja, je Wilson takorekoč mednarodno sankcioniral dejansko upravičenost odcepitve Slovencev in Hrvatov, ki so svojo voljo v majniški deklaraciji izrekli, od Avstrije in njih svobodno združitev v Jugoslaviji. Principu, ki smo se nanj postavili mi, ne smemo odrekati končne in edine veljavnosti, ko gre za Nemce. To je dvojna morala, ki je mi ne priznava.

Tudi s stališča mirovne pogodbe nam more biti čisto vseeno, ali se neko njeno načelo prekrši ali ne, dokler niso direktno tangirane naše koristi. Mirovna pogodba je v mnogem oziru krivična, v prvi vrsti z ozirom na nas in sicer ravno v tem pogledu, da nas je primorala glede velikega edla našega ozemlja pogajati se z enim izmed zaveznikov, namesto, da bi bila sankcionirala načelo samoodločbe, glasom katerega bi mi bili Primorsko dobili brez vsega. Če Avstriji prekršijo mirovno pogodbo, ki jih sili k osamljenosti v nasprotju z načelom naravne nacionalne skupnosti, jasno izražene potom svobodnega samoopredeljenja, so moralno čisto upravičeni kakor smo mi, če od Italije zahtevamo in bomo zahtevali to, kar je zasedla po krivici. Mirovna pogodba nam je v tem oziru brez vsake vrednosti kakor je n. pr. Poljakom z ozirom na Šlezijo. Uklonimo se ji le, ker smo prisiljeni, ne pa, ker bi jo notranje priznavali.

Edino, kar ne samo smemo, ampak moramo od Avstrijcev zahtevati, je to, da priključijo k Nemčiji sebe, ne pa koroških Slovencev, ki tega nečejo. Avstriji, ki se postavljajo s svojo zahtevo po priključitvi k državi, ki združuje ogromno večino nemškega naroda, na stališče pravičnosti, ne smejo delati koroškim Slovincem krivice s tem, da jih prisilijo k priključitvi k državi, v katero ti ne spadajo. Nasprotno iz priključitve avstrijskih Nemcev k Nemčiji nujno sledi, da se imajo po tem istem principu koroški Slovenci eo ipso priključiti k Jugoslaviji, za katero so se itak že plebiscitarno izrekli.

To je tisto, kar od Avstrije moramo zahtevati in kar lahko zahtevamo prijeteljskim diplomatskim putem, dokler Avstriji ali ne opustijo svoje namere po priključitvi ali pa nam naše zahteve kratkoma ne odrečejo. V tem slučaju imamo pravico in dolžnost slovensko Koroško do Drave zasesti.

Kot glasilo delovnega ljudstva pa odločno zavračamo misel, ki jo propagirajo francoski listi, da bi mi, načelno odklanjajoč priključitev Avstrije k Nemčiji, za kažen zasedli Avstrijo tja do Semeringa, da tako priključitev kot izvrševalci volje in namenov entente sploh preprečimo. To

ni v naših interesih, bilo bi kruto kršenje pravice vsakega naroda do samoopredelitve, bilo bi vzrok trajnemu sovraštvu med nami in nemškim narodom in bi nas tudi neizmerno obremenilo ter zapletlo v konflikte z nedoglednimi posledicami. Enkrat so zavezniki od nas zahtevali, naj okupiramo Rusijo, danes naj Avstrijo zasedemo, jutri nas morebiti povabijo v Egipt ali pa na Irsko. Mi zahtevamo slovensko Koroško, kar se pa tiče združenja vseh Nemcev

v eno državo, pa je neizogibno in se bo prejalislej uresničilo tudi proti volji Francije. Če se hočemo od tako povečane Nemčije zavarovati, moramo sami stremeti po združenju vseh Jugoslovenov z Bolgari vred v eno federacijo in po dobrih stikih ter zvezah s sosedi.

To je edino, kar moremo in moramo storiti in kar nam bo edino prineslo trajno in resnično korist.

Oba muslimanska ministra podala demisijo.

Velika kriza v vladnih strankah.

Belgrad, 31. maja. Na današnji popoldanski seji konstituantne je bruhnilo na dan nasprotstvo, ki že toliko časa tli med vladnimi strankami. Že nekaj dni se vrši med radikalnim in demokratskim časopisjem ostra polemika, ki je dosegla visoko ostrino ob času odstopa radikalnega ministra Jankovića. Med radikalcem je močno krilo, ki zelo nasprotuje rešitvi agrarnega vprašanja v Bosni, kakor ga je hotela izvesti vlada, da pridobi bosanske muslimane za centralizem. To je včeraj popoldne javno povedal voditelj bosanskih radikalcev dr. Srškić, ki je ostro nastopil proti III. delu ustave ter obsodil vladno kupčijo z muslimani. Prišlo je do hudih spopadov med demokratski radikalcem in muslimani. Mnogo radikalcev ne bo glasovalo za ta del ustave.

LDU Belgrad, 31. maja. (ZNU) Današnji govor radikalca Srškića je silno nepopolno vplival na muslimane. Precej po njegovem govoru so odšli v dvorano svojega kluba. Razpoloženje je bilo precej ogorčeno. Takoj se je odredila seja, čeprav je skupščina še dalje zborovala. Sklenilo se je, da bo poslanec Kurbegović odgovoril na Srškićeva izvajanja. V nekaterih parlamentarnih klubih se je govorilo, da bo

sta muslimanska ministra dr. Karamehmedović in dr. Spaho še nocoj demisionirala. Doslej pa se še ni zvedelo, da bi bil kateri podal ostavko. Muslimani bodo jutri imeli sejo, na kateri bodo končno javno sklepal o govoru poslanca Srškića.

Belgrad, 1. junija. (Izv.) Vsled govora dr. Srškića je nastalo v muslimanskem klubu veliko razburjenje in se je na včerajšnji seji razvila tozadevno zelo burna debata, katere rezultat je bil sklep, da muslimani v vprašanju rešitve agrarnega vprašanja niti najmanj ne popuste. Po tej seji sta odšla minister za trgovino in industrijo dr. Spaho in minister narodnega zdravja dr. Karamehmedović k ministrskemu predsedniku dr. Pašiću in sta podala svojo demisijo. Obenem sta izjavila, da bodo muslimani izvajali konsekvence, če radikalni klub ne podvzame korakov napram dr. Srškiću in ne izpolni lojalno vseh obveznosti. Nastop muslimanov je napravil velik utis in izzval novo krizo. Vendar se bo ta kriza ugodno rešila, kajti demokratski so pripravljeni na vsako nagrado in denarno žrtev iz državne blagajne, samo da ostanejo na vladi in spravijo svojo centralistično ustavo pod streho.

Burna seja konstituantne.

Belgrad, 31. maja. Današnje popoldansko sejo je ob 16. uri 15 min. otvoril podpredsednik skupščine dr. Salihberg-Hrasnica.

Besedo je povzel radikalec dr. Srškić, ki je rekel, da je tretji oddelek ustave kompromis raznih mišljenj in da je v mnogih ozirom nejasen in nepopoln. Mnogo poslancev se je zavzemalo za avtorstvo tega oddelka, kar pa je bilo čisto nepotrebno, ker ta oddelek ni niti njim niti skupščini v čast, ker je čisto nepopoln. Agrarna reforma je tista točka, ki je v vsem tem oddelku najbolj nesrečno rešena, in ki nikakor ni v skladu z uspehom volitev, kakor je rekel to poročevalec poslanec Demetrović. Poročevalec trdi, da je ta odredba sestavljena kot rezultat političnega sporazuma in kompromisa. Govornik pravi, da se je sklenil sporazum, ki je posebnega pomena za našo splošno politiko. Sporazum z muslimani je napravil konec nezaupanja in mnogim pred sodkom, ki so vladali napram naši državi in napram naši državi misli. Meni pa, da bodo muslimani čez leto in dan gotovo dvignili kmetoski zastav. Sporazum je sklenjen samo s tisto stranko, ki je sestavljena iz kakih stotisoč muslimanskih meščanov. To pa je velika in usodna napaka, ker se je pri tem sporazumu vpoštevala samo manjšina, to je samo spahijski in posestniki. Nato je govornik prešel na najvažnejše, to je agrarno vprašanje, katero se je obravnavalo v členih 42. in 43. Govori nato o agrarnih razmerah v Bosni in pravi, da je bila vsa zemlja po šerijatskem zakonu pravzaprav lastnina turškega sultana, nato avstrijskega cesarja in sedaj zopet naše države. (Ploskanje in razburjenje pri muslimanih). Kmetijski odnosi niso bili nikoli precizirani. V tem zmislu ni bilo nobenega zakona, ko je Avstrija okupirala Bosno; Avstrija je enostavno kodificirala v zakoniku družabno anarhijo, ki je obstojala leta 1878 vsled vstaje leta 1875. In 1876. Vsled tega zakona so mnogi kmetov preganili z njihove zemlje in jih na korist spahij popolnoma razlastili. (Protest pri muslimanih). Kmetje so ostali brez pravic in niso mogli biti vpisani niti v zemljiško knjigo. Pa tudi današnja ustava ni uredila teh vprašanj, ker se vlada ni po-

trudila, da bi se točno informirala, koliko je teh kmetov, ki so izgubili svojo zemljo. Bivšemu poslanskemu zboru je došlo nad 10.000 prošelj teh kmetov, ki so zahtevali, naj se jim vrne zemlja. Konstituenta tem kmetom ni zavarovala zemlje. (Tukaj je prišlo do incidenta med poslancem Korkutom in govornikom.) Govornik nato govori o naredbi, ki se tiče beglukov. Površina beglukov znaša poldrug milijon katastralnih enot in statistično dognano se nahaja ta zemlja v rokah približno 51 tisoč družin, 14 tisoč katoliških, 13 tisoč pravoslavnih in 24 tisoč muslimanskih. (Razburjenje pri muslimanih). Govornik stoji na stališču, da je treba dati za razlaščenje zemlje odškodnino iz vsote, ki bi se nabrala iz obdavčenja enega dela posestnikov, to so spahijske. Ni pravično, da se v tem primeru ni dala nikakršna odškodnina. Treba je ublažiti socialno bedo in dati odškodnino, kadar bi si država opomogla. Nadalje je treba paziti na to, da onih 50.000 družin ne bo prišlo na beraško palico. Če se naredbe v ustavi izvedejo, tedaj bo spravila ta ustava naše kmete, ki so temelj naše družbe, v revščino, katere posledica bo, da bodo kmetje vedno element nezadovoljnosti in nereda v državi. Treba je, da se to vprašanje vrne ustavnemu odseku. (Razburjenje in živžvanje. Predsednik odvzame govorniku besedo.)

Poslanec Vladimir Pušenjak (Jugoslovanski klub) govori nato o razlastitvi veleposestev in o osvoboditvi kmeta, o agrarni reformi, o najmanjši površini zemlje in o odškodnini. Ni zadovoljen z vladnim načrtom ustave, ker so ta vprašanja v njem slabo rešena. Ta ustava ne odgovarja interesom kmeta. Načrt Jugoslovanskega kluba pa hoče zavarovati mala posestva in zagotoviti kmetu obstanek. Govornik odklanja socialne in gospodarske odredbe v ustavi in zahteva, naj se te odredbe izpopolnijo v zmislu želj in zahtev naših kmetov.

Karol Škulj (Jugoslovanski klub) govori o domači obrti, o lončarstvu in platnarstvu in zahteva, naj se ne uredi samo kmetosko vprašanje, ampak tudi vprašanje domače obrti.

Ženska volivna pravica v Belgiji.

Ako se kaj posebnega ne pripeti, bo izšla prva jugoslovanska ustava brez ženske volivne pravice, kar bo med novimi državami, ki so nastale po zadnji vojni, edini slučaj. Zaslugo za to izjemno stališče naše države, ki nikakor ni odlično, nosi v celnem obsegu naša »liberalna« takozvana demokracija, ki se boji ženske volivne pravice kakor šibe božje. Ta strah izvira baje iz prevelike skrbi za — svobodo, ki da bi jo »reakcionarno«, »klerikalno« žensstvo s svojimi glasovi kar gotovo ubilo. Ne bomo se prerekali z demokrati o vprašanju, da-li je pod njihovo vlado sploh še kaj ostalo v naši deželi, kar bi mogli nazivati za svobodo in naprednost, kakor tudi ne o njihovi slabi vesti, ki jim v naprej slika na steno gotov poraz. Namesto tega prinašamo tu poročilo o uspehih, ki so jih pravkar doživeli v Belgiji z žensko volivno pravico za občinske zastope. Poročilo posnemamo po »Neue Zürcher Ztg« dne 17. maja t. l.

Koncem meseca aprila t. l. — tako piše navedeni list — so se v Belgiji vršile prve občinske volitve, odkar imajo ženske volivno pravico. Občin je 2200. Po uradnih podatkih je prišlo na 2.076.650 moških volivcev 2.152.403 ženskih volivk, presežek ženskih volivk znaša torej 75.653. V Belgiji je glasovanje obvezno, zato je igralo podvojeno število glasov zelo veliko vlogo. Vsaka stranka je skušala pridobiti čim največ žensk zase, vsaka je hočeš-nočeš sprejela v svoj program žensko volivno pravico v ostale zakonodajne zastope.

Izid volitev je pokazal, da nobena izmed strank, ki kaj pomenijo, ni imela povoda, da bi se pod vplivom ženske volivne pravice čutila oškodovano na svojih interesih. V liberalnih, katoliških in socialističnih listih bi zaman iskali člankov, iz katerih bi govorila nevolja nad udeležbo žensk pri volitvah. Osrednje glasilo socialistične stranke, »Peuple«, je v vzešenih besedah slavilo volivne uspehe svoje stranke in izjavilo: »To nepričakovano zmago imamo zahvaliti ženskam, ki so skupaj z moškimi krenile na pot osamosvoje.« Katoliško glasilo »Libre Belgique« z velikim veseljem govori o doseženih sijajnih uspehih. Ravnotako navdušeno je nad izidom volitev glasilo liberalne stranke »Indépendance Belge«, ki pravi, da ta izid kaže, kako visoki pojmi o državljskih dolžnostih prevevajo belgijsko prebivalstvo.

Še izrazitejši dokaz o velikem zadovoljstvu nad prvim uspehom ženske volivne pravice v Belgiji nam daje dejstvo, da je koj po volitvah skupina poslancev iz desne krila belgijske zbornice vložila predlog, da se ženskam takoj da volivna pravica tudi v pokrajinske svete, ki so nekaj podobnega kakor naši dosedanjí deželni zbori. V utemeljevanju svojega zakonskega načrta naglašajo predlagatelji, da se ob sedanjih občinskih volitvah ženske nikjer niso dale voditi svojim čustvom, ampak edino le razumu; volitve so klub podvojenemu številu volivcev povsod potekle v najlepšem redu in se izvršile ob določenem času. Kakor danes stoje stvari, je predlogu večina v obeh zbornicah zagotovljena.

Končno naj še dodamo, da se je splošno opazilo, da volivna borba ob zadnjih občinskih volitvah ni v nobenem slučaju prekoračila meja dostojnosti, kakor se je prej često dogajalo. Ženske niso nikjer ustanovljale lastnih strank, ampak so se pridružile obstoječim strankam vsaka po svojem prepričanju.

Tako se je obnesla ženska volivna pravica v napredni katoliški Belgiji. Ako naši demokrati ne bi bili taki politični zajci, bi se mogla tudi naša Slovenija danes pred kulturnim svetom ponašati z enakimi uspehi.

TEŽKOČE DRŽAVNEGA POSOJILA.

Belgrad, 1. junija. (Izv.) Pod predstvom min. financ dr. Kumanudija se je vršila včeraj seja članov radikalnega in demokratskega kluba. Razpravljalo se je o težkočah, ki so se pojavile glede podpisovanja notranjega državnega posojila. Do končnih rezultatov še ni prišlo in se bo o tem vprašanju razpravljalo še v posameznih parlamentarnih klubih.

Širite svoj dnevnik „NOVI ČAS“.

pje, ni ustrašil truda in velikih žrtev in se je pogumno lotil dela.

Razstaveni prostor se že planira in glavne stavbe se že postavljajo. Tudi dela za opremo notranjih prostorov so oddana in dobro napredujejo. Zanimanje za to prirediteljev, prvo v Sloveniji in v Jugoslaviji sploh, je zelo veliko. Zaradi tega je upravičeno upanje, da bo Ljubljanski veliki sejem imel velik uspeh in da se bo ves trud bogato poplačal.

Iz Havre v Ameriko samo 6 dni.

Edina najkrajša črta preko Havre, Cherbourg in Antwerpen v New York. — Vozne listke in zadovna pojasnila zdaj edino koncesijonirana potovalna pisarna.

Ivan Kraker
v Ljubljani,
Kolodvorska
ulica št. 41.

Tovarna

JOS. REICH

Ljubljana, Poljanski nasip 4.
Podružnica: Sečemburgova ul. 4.

Podružnice: **Maribor** Novo mesto **Kočevje**
Gospodsk. ul. 38. Glavni trg. Štev. 39.

Barva vsakovrstno blago.

Kemično čisti obleke.

Svetilolika ovratnike, zaplestnice in srajce.

Za pleskarska in ličarska dela

se najtopleje priporoča slav. občinstvu in

preč. duhovščini

TONE MALGAJ

pleskar in ličar

Ljubljana, Kolodvorska ul. 6

SOBNO SLIKARSTVO

IVAN KOŠAK

LJUBLJANA, Bleiweisova cesta 15

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela v najfinišni izvršitvi in po solidnih cenah.

Prvovrstna
Es-ka

kolesa

Najfinjša
predvojno
kvalitetno blago

J. Gorec

Ljubljana

Gospodsvetska c. 14

J. Kopač, svečarna

Ljubljana, Celovška cesta 90.

priporoča voščene sveče, zvitke, sveče za hišno rabo in kadilo, kupuje čebelni vosek, suhe satine, kapljine po najvišji dnevni ceni.

Cunard Line

VOZNI RED brzoparobrodov za Severno Ameriko in Canada.
CHERBOURG—NEW YORK—CANADA.

Spremembe se pridržijo brez posebne objave.

Največji
in najhitrejši
parobrodi na
svetu.

Od Cherbourga do New Yorka	Parobrod
sobota	4. junija
sobota	18. "
četrtak	23. "
sobota	25. "
	Aquitania
	Imperator
	Saxonia *)
	Aquitania

Največji
in najhitrejši
parobrodi na
svetu.

Informacija za potnike: Legitimacije: Vsak potnik mora imeti predpisani potni list, vidiran od najbližjega ameriškega konzulata (Zagreb, Jezuitski trg 1), dalje od konzulov istih držav, skozi katere se mora potnik voziti do luke ukrcanja. — Do nadaljnjega se morajo vsi potniki II. in III. razreda podvreči 12 dnevni karanteni v luki ukrcanja, vsled tega je potrebno, da se potniki, ki potujejo preko Cherbourg-a zglase za odhod pri zastopstvu 18 dni in oni, ki potujejo preko Trsta 14 dni pred odhodom parnika.

*) Parobrod „Saxonia“ vozi do luke Halifax (Canada).

Natančnejša pojasnila daje:

Zastopstvo Cunard Line, Ljubljana, Kolodvorska ulica 26.

Gradbeno podjetje

ing. Dukič

LJUBLJANA, Resljeva cesta 9.
se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

F. BRUMAT
LJUBLJANA

Usakovrstno manufakturno in tkanine
po konkurenčni ceni.

Mestni trg 25. I.

Konkurenčne cene!

JOSIP OLUP

Ljubljana, Stari trg štev. 2

priporoča svojo veliko zalogo raznega

manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek

vsake vrste za moške in dečke, kakor tudi perilo. Obleke po naročilu se izvršujejo po najnižjih cenah. Solidna postrežba!

Zadružna gospodarska banka d. d. v Ljubljani

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sombor, Split. Ekspozitura: Bled.

Vabilo na subskripcijo delnic tretje emisije.

Vsled sklepa občnega zbora, da se zviša delniška glavnica

od 8,000.000 na 24,000.000 kron z izdajo novih delnic v nominalni vrednosti 16,000.000 kron

se daje na javno subskripcijo

40.000 (štiridesettisoč) delnic po 400 kron nominalne vrednosti

pod nastopnimi pogoji:

1. Dosedanji delničarji imajo predpravo, da prevzamejo vse delnice tretje emisije in zato se jim nudijo za eno delnico prve ali druge emisije dve delnici tretje emisije po kurzu K 520— tel quel.
2. Ev. neoptirane delnice bo razdelil upravni svet med one podpisovalce, ki nimajo pravice opcije.
3. Subskripcijska mesta so:

Zadružna gospodarska banka d. d. v Ljubljani, Dunajska cesta 38.

Podružnica Zadružne gospodarske banke v Djakovem, Mariboru, Somboru in Splitu ter ekspozitura na Bledu.

Sveopća zanatlijska banka d. d. v Zagrebu in njena podružnica v Karlovcu.

4. Subskripcija traja od 1. junija do incl. 30. junija 1921.
5. Subskribent mora izkupilo za podpisane delnice pri prijavi polno v gotovini vplačati, sicer njegova prijava ne bi prihajala v ozir.
6. Dosedanji delničarji, ki hočejo uveljaviti svojo opcijsko pravico, morajo predložiti pri prijavi ali originalne delnice ali začasna potrdila o dodelitvi delnic 1. oz. 2. emisije.
7. Dodelitev delnic po končani subskripciji si popolnoma pridržuje upravni svet.
8. Nove delnice so deležne dividende od 1. julija 1921 in opremljene s kuponom za pol leta od 1. julija do 31. decembra 1921.
9. Vsakemu subskribentu bo izdala Zadružna gospodarska banka potrdilo o številu subskribiranih delnic i o celokupnem vplačanem znesku. Po dodelitvi delnic se izroče subskribentom proti vrnitvi potrdil originalne delnice ali začasna potrdila o številu dodeljenih delnic. Začasna potrdila se kasneje zamenjajo za originalne delnice.
10. Subskribentom, katerim se niso mogle dodeliti delnice ali ne v subskribirani višini, se vrne tozadevni znesek, oz. prebitek 15. julija 1921.
11. Kolikor znaša izkupilo za novo izdane delnice več kakor njihova nominalna vrednost, pripade v smislu § 7 pravil po odbitku emisijskih stroškov rezervnemu zakladu.

V Ljubljani, meseca maja 1921.

Upravni svet Zadružne gospodarske banke d. d. v Ljubljani.